

Друштво школских библиотекара Србије

Роксанда Игњатовић
ОШ „Владимир Назор”, Београд
sandaignjat@gmail.com

Сажетак

Друштво школских библиотекара Србије настало је 2006. године ради решавања нагомиланих проблема у вези са радом школских библиотека и статусом школских библиотекара. Допринос који је Друштво дало развоју школског библиотекарства у нашој земљи огледа се у настојању да се стручном усавршавању школских библиотекара посвети више пажње. Друштво је организовало више семинара и стручних скупова и покренуло онлајн часопис и зборник примера добре праксе, који омогућавају стицање знања путем размене искустава, унапређују информисаност и промовишу рад школских библиотекара. Преузимање одговорности за развој и бољи статус струке, боља решења за опремање библиотека, активније укључивање чланова и подружница у рад Друштва, неки су од изазова пред којима се Друштво данас налази.

Кључне речи:

Друштво школских библиотекара Србије, мисија, циљеви, школски библиотекари, стручно усавршавање, професионални статус, семинари, образовање, школске библиотеке, деца, чланови

Оснивање Друштва школских библиотекара Србије

Дугогодишња професионална пракса показала је да пут до оснивања самосталног удружења школских библиотекара води преко секције која у оквиру друштва библиотечких радника окупља библиотекаре запослене у школама и опредељује их да заступају интересе школских библиотека. На овај начин се из ALA-е (American Library Association) 1951. године издвојило Америчко удружење школских библиотекара (American Association of School Librarians – AASL), а у Аустралији, 1969. године, основано је национално удружење ASLA (Australian School Library Association). У првим годинама 21. века основана су друштва школских библиотекара у Словенији и Хрватској (2004) и, убрзо потом, у Србији.

Талас друштвених промена и реформа образовања која је за њим уследила, узбуркали су и на површину избацили све деценијама нерешене проблеме, као и захтеве постављене пред запослене у библиотекама српских основних и средњих школа. Нагомилани проблеми тицали су се најразличитијих тема, на пример: актуелности стандарда у погледу простора, опреме и фонда, финансирања и организоване набавке, нових технологија и

обучености за рад након вишегодишње изолације земље, стручне оспособљености кадра, усавршавања и стицања дозволе за рад (лиценце), педагошких норми библиотекара као стручних сарадника, и, на крају, или пре свега – улоге библиотеке у образовању и васпитању „за живот у савременом и сложеном друштву”¹.

На Оснивачкој скупштини одржаној 19. маја 2006. године у Правно-пословној школи у Београду окупило се 84 библиотекара, представника округа при школским управама. Уз беседу о књигама и библиотекари Драгослава Михаиловића, присутне су поздравили представници Министарства просвете и спорта и Библиотеке града Београда. У радном делу Скупштине Славица Зарић је прочитала „Реферат о неопходности оснивања Друштва”, објашњавајући да је „Друштво уско струковно удружење, које је морало коначно да се оформи, јер се број проблема нагомилао, а није било озбиљнијег приступа њиховим решавањима”². Библиотекари – делегати на Скупштини донели су одлуку о оснива-

¹ Министарство просвете и спорта Републике Србије, „Закон о основама система образовања и васпитања” (Београд: Образовни информатор, 2003), 7.

² Друштво школских библиотекара Србије, *Зависник сачињен 9. јуна 2006. године у Београду, на Оснивачкој скупштини Удружења грађана – Друштва школских библиотекара Србије*, 9. 6. 2006.

њу Друштва школских библиотекара Србије „ради квалитетнијег рада школског библиотекарства“³.

У наставку Скупштине, Славица Зарић је изабрана за првог председника Друштва, Нада Зељић за потпредседника, за секретара Мирјана Шошкић, а оформљени су Управни и Надзорни одбор. До краја 2006. године Друштво је званично регистровано и добило *Сташут*. Тако су, различити по образовању и околностима под којима су се обрели у библиотеци школе (као професори српског или страних језика који ишчезавају из школских програма, наставници стручних, али и обавезних предмета за чијим ангажовањем, одлукама о формирању одељења, престаје потреба за радом, и понеки дипломирани библиотекар), одметници у очима „правих“ библиотекара и доживотни уљеви у друштву просветних радника, први пут добили Друштво и прилику да удружени раде за добробит своје струке.

Непосредно по званичном установљењу ДШБС, Управни одбор именовоа је председнике секција школских библиотекара по окрузима, а они су добили задатак да оформе секције по општинама, које ће у свом чланству имати библиотекарске основних, средњих школа (свих врста, укључујући специјалне и специјализоване, уметничке, балетске, дизајнерске) и домова ученика. Према данас важећем *Сташуту*⁴, који је мењан и осавремењиван, Друштво је: „добровољна, невладина и непрофитна организација, основана на неодређено време ради остваривања циљева у области школског библиотекарства и едукације; развијања писмености (читалачке, информационе, медијске), културе и знања као јавног интереса у систему образовања и васпитања; и стручног усавршавања просветних радника“.

Првих осам година

Посматрајући Друштво током осам година постојања, могу се поставити питања у којим подручјима деловања је начињен напредак, а где решења и добробити није било, или које су снаге и слабости ДШБС.

Једна од првих активности новооснованог

Друштва било је организовање семинара. У првим каталозима програма стручног усавршавања намењеним запосленима у просвети, обуке за библиотекарске или уопште није било, или се скромно појављивао по један или два програма, чијим похађањем ниједан школски библиотекар, било је јасно, не би могао да скупи прописани број бодова потребних да обезбеди дозволу за рад. Током те, за школске библиотекарске Србије *златне јесени*, 2006. године, Друштво организује два семинара уз финансијску подршку и у сарадњи са Министарством просвете. Први је био у октобру, у Дому синдиката у Београду, други у новембру, у Сремским Карловцима. Оба су имала исти, симболичан назив: *Школске библиотеке Србије у 21. веку*. Уз представнике Министарства просвете чија су излагања посвећена месту школске библиотеке у реформи школе и новој законској регулативи везаној за библиотеке и библиотекарске, говорили су и представници Народне библиотеке Србије, аутори софтвера за библиотекарско пословање, а о примерима добре праксе – школски библиотекарски.

Како је у наредним годинама финансијска подршка Министарства просвете изостала, Друштво није организовало стручно усавршавање, али се изборило да се усавршавању библиотекара посвети више пажње. У *Каталогу за школску 2008/9*, први пут се појављује библиотекарство као засебна област⁵. Друштво се као организатор обуке поново појављује 2010. године са првим електронским семинаром за школске библиотекарске: *Школске библиотеке преко изазовима информационе друштва*, постављеним и реализованим у Мудл-платформи за електронско учење. Исте године Друштво покреће и Смотру стваралаштва школских библиотекара, ауторки Славице Јурић и Весне Гошовић⁶. Ова манифестација је замишљена као међусобна размена искустава, створена и ради промовисања рада школских библиотекара; организује се и следећих година, сваки пут са другом темом посвећеном раду библиотекара или различитим делатностима школских библиотека. Библиотекар као покретач и иноватор, истраживач, лидер, ментор талентованим ученицима и онима

³ Друштво школских библиотекара Србије, *Сташут Удружења грађана – Друштва школских библиотекара Србије*, 9. 6. 2006.

⁴ Друштво школских библиотекара Србије, *Сташут ДШБС-а*, http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/images/AktiLogo/OsnivackiAkti/Statut_DSBS.pdf (преузето 21. 10. 2014).

⁵ Завод за унапређивање образовања и васпитања, *Каталог програма стручног усавршавања запослених у образовању за школску 2008/2009. годину*, <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/arhiva%20kataloga/katalog0809.pdf> (преузето 21. 10. 2014).

⁶ Завод за унапређивање образовања и васпитања, *Каталог програма сталне стручне усавршавања наставника, васпитача, стручних сарадника и директора за школску 2010/2011. годину*, <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/arhiva%20kataloga/katalog20102011.pdf> (преузето 21. 10. 2014).

који уче са тешкоћама; сарадња библиотекара са наставницима и тимовима наставника у школи, јавним библиотекама и издавачима; школски културни менаџмент – неке су од тема у оквиру којих библиотекари имају могућност да представе свој рад. Кандидати своје активности у библиотеци на прописани начин описују, продукцима рада документују и пријављују се на конкурс, а жири најквалитетније активности бира да буду представљене у електронском зборнику и награђене на завршној свечаности.

Последњих неколико година нагласак у раду Друштва ставља се на развијање медијске и информационе писмености ученика и наставника, што је тема неколико стручних скупова и два семинара у актуелном каталогу: *Сарадња школских библиотекара и наставника у развијању читалачке културе и информационе и медијске писмености ученика и развијање информационе и медијске писмености наставника и ученика – кључ за целоживотно учење*⁷. Оба семинара, као и пројекат *Оширо јерце*, осмишљава ауторски тандем који чине Анђелка Танчић и Слађана Галушка. Анђелка Танчић била је председница Друштва од 2010. до 2012, а Слађана Галушка је Друштво водила од 2012. до 2014.

Врло брзо по оснивању, Друштво добија и своје гласило – *Билџен*, скромно по обиму и опреми, али са мноштвом корисних информација (тумачења правних аката, преписка са Министарством просвете, информације о стручном усавршавању школских библиотекара). У овом гласилу се објављују и стручни текстови из области образовања, прикази и есеји, радови школских библиотекара, припреме за часове и сценарија библиотечких радионица. Дистрибуција *Билџена* вршила се преко председника подружница, а његово штампање финансирано је искључиво од чланарине. Објављено је укупно пет бројева, а онда је понестало средстава. Недостатак новца довитљиве школске библиотекарске подстиче да се огласе у електронском медију. У првом броју часописа *Школски библиотекар* тадашња уредница Маријана Петровић, обраћајући се будућим читаоцима, овако објашњава његов профил: „Гласило Друштва школских библиотекара не спада у аксесоар. Оно је моја и ваша насушна потреба. Не отварамо га да бисмо прочитали нешто забавно, корисно или лепо. Читамо га јер морамо,

јер не бисмо могли да обављамо свој посао без информација које оно нуди. Аутори нису наши омиљени публицисти, велики мајстори стила, новинари са жаоком, истраживачи или папараци. Аутори смо ми сами. Ово је место свих наших питања, недоумица и брига и збирка решених задатака, било да смо их решили сами или смо имали среће да их је неко решио пре и уместо нас”⁸.

Онлајн часопис за школске библиотекарске излази полугодишње и објављује текстове о статусу професије, новостима из законодавства које се тичу библиотекара, истраживањима посвећеним читању и раду библиотека, потом представља библиотеке света, узорну праксу и истраживачки рад школских библиотекара, новости из света дигиталне културе, есеје и приказе књига, разговоре са писцима, а у рубрици *Школски свиџац* представља уметничко стваралаштво библиотекара – њихову поезију, прозу, сликарство. Уз школске библиотекарске, аутори текстова су и признати библиотечки стручњаци, колеге из суседних земаља, студенти библиотекарства.

У недостатку домаће литературе из области методике рада школског библиотекара, издања ДШБС-а попут зборника са Смотре, као и бројеви *Школског библиотекар*, драгоцен су извор материјала за учење, као што је и сајт израђен септембра 2014. у новој прегледној и интерактивној верзији, незаменљив у информисању и комуникацији са члановима.

Већ у другој години постојања Друштва, израђен је *Правилник о критеријумима за додељивање награда школским библиотекарицама*, са циљем да се стимулише њихов креативни рад. Установљена је Награда „Мина Караџић”, а кандидат који се за њу предлаже, према *Правилнику*, треба да квалитетно обавља послове из две области: образовно-васпитне и унапређења педагошке праксе. Награда је први пут додељена на свечаности одржаној 19. октобра 2007. у Шабачкој гимназији. Школа је истог дана славила јубилеј – 170 година постојања, и била домаћин обележавања 200 година школског библиотекарства у Србији, рачунајући као почетак завештање личне библиотеке Доситеја Обрадовића Великој школи (1807). Награда се до 2012. године додељивала у четири категорије: за најбољег библиотекара основне и средње школе и најбољу библиотеку основне и средње школе. Данас се по

⁷ Завод за унапређивање образовања и васпитања, *Кашапој програма сталној стручној усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2014/2015. и 2015/2016.* <http://katalog2015.zuov.rs/Default.aspx?oblast=17#kompetencije> (преузето 21. 10. 2014).

⁸ Маријана Петровић, „Реч уредника”, *Школски библиотекар* бр 0, http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/images/casopis/Skolski_bibliotekar_br_0.pdf (преузето 21. 10. 2014).

новом *Правилнику*⁹ додељује једна награда, за најбољег библиотекара.

Ни подсећање на богату традицију школства у Србији, ни друге активности Друштва нису успеле да привуку већи број чланова. У првој години постојања приступницу Друштву је потписало 936 школа, али је чланарину платило и активно учествовало у раду Друштва само њих 226, а ова бројка ни до данас није премашена. Славица Зарић ће са горчином неактивне чланове упоредити са публиком која из гледалишта аплаудира, уместо да преузме главну улогу и да део себе¹⁰.

Да ли су рад Друштва и његова мисија недовољно познати или прихваћени, библиотекарима нејасни или далеки? Да ли је износ чланарине за школе превише висок (када знамо да за школске библиотеке у финансијском плану нема места)? Да ли је висина чланарине за библиотекаре са малим зарадама, а у јесен 2014. још и умањеним, превисока? Можда су библиотекари, занемели од буке и бесова који нису заобили ни школу ни просторе културе, изабрали да у својим библиотекама тихују са књигама и децом. Они који су се прихватили задатака вођења, организовања и заступања Друштва, организовања скупова и семинара, писања представки и молби министарствима и институцијама, уз све наведено, бавили су се и одгонетањем ових питања. Нови Управни одбор, изабран овог пролећа на Скупштини, као први задатак стратешког плана поставио је активније укључивање чланова и подружница у рад Друштва.

Међународна сарадња и чланство у међународним библиотечким асоцијацијама од оснивања Друштва представљају неке од статутарних циљева, а *Манифест* за школске библиотеке (IFLA/UNESCO) један од полазишних програмских докумената. Међутим, тек 2012. године је успостављена сарадња са Хрватском удругом школских књижничара (када је први пут пређена граница наше земље). Ова сарадња се 2013. године наставља кроз акцију прикупљања књига за школе у Вуковару у којима се настава одвија на српском језику. Роксанда Игњатовић, као координатор, учествује у раду стручног скупа *Знање које тради мостове*. У септембру 2014. Друштво је у Београду организовало скуп *Знакови поред њуша*, посвећен учењу и

професионалном развоју школских библиотекара, на коме су се, у оквиру теме која се тиче сарадње и партнерстава у сврху иновација и размене добре праксе, представиле и колегинице из Хрватске. У наредним месецима Друштво очекује и дуго одлагано учлањење у IASL (The International Association of School Librarianship) и организовање стручног скупа који би окупио школске библиотекарне неколико суседних земаља у циљу подршке и развоја школског библиотекарства у региону.

Стратешки циљеви

Многи проблеми, за чије се решавање Друштво залагало, остали су до данас нерешени: јасније одређивање статуса школских библиотекара у законима који се тичу школства, питање финансирања и набавке грађе и опреме за школске библиотеке, стандарди у погледу кадра, фонда и опреме, програм за библиотечко пословање, улазак у Национални просветни савет – само су нека од њих. Јасно је да само Друштво ове проблеме није могло, нити може да реши, али у њиховом решавању мора да буде покретач и чинилац који преузима одговорност за развој струке. Зато су пред Друштвом многи изазови: стварање отвореног форума за комуникацију и сарадњу са својим члановима, стварање услова за додатно усавршавање и професионални развој школских библиотекара, успостављање чвршће сарадње са колегама из других типова библиотека ради остварења заједничких циљева.

У Србији у којој су и у 21. веку књига и знање понекад „ретка и скупа, готово недостижна ствар“¹¹, школски библиотекари труде се да деци створе простор и пруже неопходан едукативни материјал за учење и маштање (оба услова спадају у дечја права, која су због различитих изговора често занемарена). Вероватно ниједно статистичко истраживање реформе школства у последњој деценији није показало колико је управо школских библиотекара осмишљавало школско развојно планирање, залагало се за увођење нових технологија у наставу, библиотеку чинило средиштем иновација, покретало интердисциплинарну и тематску наставу, заговарало критичко мишљење и развијало информациону и медијску писменост. Више од заслужених признања, библиотекарима у школама потребна су системска решења и јаснија

⁹ Друштво школских библиотекара Србије, *Правилник о критеријумима за додељивање награде „Мина Караџић“ школским библиотекарима*, http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/fajlovi/Pravilnik_Mina_2013.pdf (преузето 21. 10. 2014).

¹⁰ Славица Зарић, „А, ди су новци“, *Билтен* бр. 1 (2007): 9.

¹¹ Ivo Andrić, *Staze, lica, predeli* (Beograd: Dereta, 2004), 71.

и интензивнија подршка надлежних министарства и институција. Друштво школских библиотекара Србије учинило је почетне кораке, а уз овакву

подршку могло би успешније да остварује своју мисију унапређивања образовања и промоције писмености и културе међу децом и младима.

Литература:

1. Andrić, Ivo. *Staze, lica, predeli*. Beograd: Dereta, 2004.
2. Друштво школских библиотекара Србије. *Зайисник сачињен 9. јуна 2006. године у Београду, на Оснивачкој скупштини Удружења трађана – Друштва школских библиотекара Србије*, 9. 6. 2006.
3. Друштво школских библиотекара Србије. *Правилник о критеријумима за додељивање награде „Мина Караџић” школским библиотекарама*. http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/fajlovi/Pravilnik_Mina_2013.pdf (преузето 21. 10. 2014).
4. Друштво школских библиотекара Србије. *Сташуйи ДШБС-а*. http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/images/AktiLogo/OsnivackiAkti/Statut_DSBS.pdf (преузето 21. 10. 2014).
5. Друштво школских библиотекара Србије. *Сташуйи Удружења трађана – Друштва школских библиотекара Србије*, 9. 6. 2006.
6. Завод за унапређивање образовања и васпитања. *Каталоги програма стручној усавршавања запослених у образовању за школску 2008/2009. годину*. <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/arhiva%20kataloga/katalog0809.pdf> (преузето 21. 10. 2014).
7. Завод за унапређивање образовања и васпитања. *Каталоги програма сталној стручној усавршавања наставника, васпитача, стручних сарадника и директора за школску 2010/2011. годину*. <http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/arhiva%20kataloga/katalog20102011.pdf> (преузето 21. 10. 2014).
8. Завод за унапређивање образовања и васпитања. *Каталоги програма сталној стручној усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2014/2015. и 2015/2016.* <http://katalog2015.zuov.rs/Default.aspx?oblast=17#kompetencije> (преузето 21. 10. 2014).
9. Зарић, Славица. „А, ди су новци”. *Билтен* бр. 1 (2007): 9.
10. Министарство просвете и спорта Републике Србије. *Закон о основама система образовања и васпитања*. Београд: Образовни информатор, 2003.
11. Петровић, Маријана. „Реч уредника”. *Школски библиотекар* бр 0. http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/glavni/images/casopis/Skolski_bibliotekar_br_0.pdf (преузето 21. 10. 2014).

Serbian Association of School Librarians

Abstract

Numerous problems connected with the work of school libraries and the position of school librarians, led to the establishment of the Serbian Association of School Librarians in 2006. Since then, the SASL has made significant efforts to draw more attention to professional training of school librarians. The Association itself organized several seminars and conferences. In order to improve professional knowledge through the exchange of experiences, it launched its online magazine and the collection of good practice examples. They promote work of school librarians and enhance awareness of their importance. Taking responsibility for the development and better positioning of this profession, finding better solutions for supply of library equipment, more active involvement of members and affiliates in its work, are some of the challenges facing the Serbian Association of School Librarians today.

Keywords:

Serbian Association of School Librarians, mission, goals, school librarians, professional development, professional status, seminars, education, school libraries, children, members

Примљено: 18. октобра 2014.

Исправке рукописа: 26. октобра 2014.

Прихваћено за објављивање: 31. октобра 2014.